

Pride-perikelen

4

Pride Leiden was niet voor iedereen een feest van verdraagzaamheid. Activisten die protesteerden tegen 'pinkwashing' kregen klappen van de politie. 'Waarom zijn wij van de brug geslagen?'

6

Gewonnen! Studenten én hun huisbaas winnen 25.000 euro

3

Fossiele banden Bij opening academisch jaar mogen critici meepraten

Recht op verzet De democratie kan niet zonder protest, vindt jurist Francesc Claret. Hij zag hoe de Spaanse overheid de roep om onafhankelijkheid van Catalonië met geweld smoorde. 'Als verzet wegvalt, blijven er twee opties over: revolutie of tirannie'

12

Na kerk en hotel nu ook colleges in bioscoop

De Faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) komt al jaren ruimte te kort maar blijft groeien. Gevolg: colleges op vrijdagavond óf doordeweeks in een bioscoop. 'Er is simpelweg geen plek.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

'Ik ben niet helemaal gelukkig met het rooster', zei Sanneke Kuipers van de personeelsgeleding, tijdens de faculteitsraadvergadering. 'We hebben een minorvak op vrijdagavond van zeven tot acht en een vak dat in een bioscoopzaal wordt gegeven.' Vice-decaan Koen Caminada legt uit dat dat laatste komt doordat er te weinig ruimte is op de faculteit en dat daarom externe locaties worden geregeld. 'Kan je even goed leren in een bioscoopzaal als in een collegezaal?', vraagt Laura Klein, studentlid van de faculteitsraad, zich af. 'Nee', geeft de vice-decaan toe. 'Anders had een collegezaal er wel als een bioscoop uitgezien.'

Volgens Caminada zit het knelpunt vooral bij de master Crisis and Security Management. Daar is Elena Bondarouk, personeelsraadslid en docent, het niet mee eens. 'Het lijkt nu alsof het bij één opleiding een probleem is, maar zelf geef ik ook hoorcollege van vijf tot zeven uur 's avonds. Ik heb 350 studenten en meerdere groepen die om dat tijdstip les krijgen. Er is simpelweg geen ruimte.'

'We krijgen vaak als alternatief dat studenten in de zaal ernaast kunnen zitten en dat de les daar dan gestreamd kan worden', vertelt Kuipers. 'Maar dat is voor docenten echt niet te doen. We zijn zo bezig met studenten overtuigen om naar campus te komen, live onderwijs te volgen, interactie is erg belangrijk. Dan kan het niet maken om te zeggen dat de groep te groot is en een deel van de studenten in een andere zaal moet zitten.'

'Aan het eind van de dag concentratie en energie opbrengen valt mensen echt zwaar', stelt Kuipers. 'Het is ook lastig te combineren met andere verantwoordelijkheden zoals het gezin, sport of een bijbaan voor studenten.' Dat raakt het studentenwelzijn, vindt student-lid Jens Mekking. 'Het is lastig om op deze gronden extra ruimte te huren', aldus Erwin Muller, decaan van de Haagse faculteit. 'Als onze faculteitsraad zegt dat we alleen nog college van negen tot vijf willen, dan kost dat geld. De gebouwen rondom het Wijnhavengebouw zijn duur.'

In 2025 verwacht FGGA een nieuw pand te kunnen openen, zodat de nieuwe bachelors dan ook van start kunnen gaan. 'We wachten echt tot we meer ruimte hebben voor we gaan uitbreiden', zegt Caminada. Achteraf laat hij Mare telefonisch weten dat het zoeken naar externe locaties 'op zich niets nieuws' is. 'Dat doen we al jaren. We hebben ook al eens een hotel en een kerk hiervoor gebruikt. Een bioscoop is juist een goede plek voor college, want daar heb je professionele apparatuur en goede stoelen.'

'De roostermakers worden overspoeld met alle verzoeken en wensen van zowel studenten als docenten', vervolgt hij. 'Er komt dadelijk weer een kritisch stuk in Mare dat wij de roosters niet goed maken. Die mensen worden altijd voor de bus gegooid. Er wordt nooit gemeld dat mensen keihard hebben gewerkt om het rond te krijgen.'

Tijdens de opening van het academisch jaar kregen ook critici van de universitaire banden met de fossiele industrie de kans om hun zegje te doen.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN
FOTO MONIQUE SHAW

Duurzame wetenschap of greenwashing?

Das ging het bestuur niet nog een keer overkomen. Demonstranten van End Fossil vielen eerder dit jaar onuitgenodigd de verjaardag van de universiteit binnen, beklommen het podium in de Pieterskerk en stonden met opgeheven spandoek naast de spechende rector Hester Bijl: 'Cut ties to the fossil industry now.' Bijl was zichtbaar van haar à propos: 'Kunt u gaan zitten?'

Maar tijdens de opening van het academisch jaar zijn de demonstranten maandag naadloos ingecalculeerd. Activisten van End Fossil hebben een kraampje in de Pieterskerk, waar het publiek na de plechtigheid tijdens de borrel met ze in discussie kan.

Voorzitter Annetje Ottow verwijst in haar openingstoespraak naar het geluid van scanderende activisten voor de deur, dat vanaf buiten door de Pieterskerk galmt. 'U hoort wellicht op de achtergrond protesten buiten. Ik was juist met ze in gesprek. Dat ging me niet in de koude kleren zitten.'

Maar tussen deze handreikingen, waarmee het bestuur vastbesloten is te laten zien open te staan voor discussie, blijft een grote vraag onbeantwoord: wat gaat er gebeuren met de banden met de fossiele industrie?

Na meerdere protesten van End Fossil publiceerde de universiteit deze zomer een lijst met alle fossiele samenwerkingen, met onder meer Shell

en TotalEnergies. Tegenstanders willen dat de universiteit die banden helemaal doorsnijdt. Het standpunt van de universiteit lijkt nog niet uitgekristalliseerd, maar neigt meer naar samenwerkingen dan naar afschaffen.

'Aan de ene kant ligt een onvoorwaardelijk "nee" voor de hand', zegt Ottow. Tegelijkertijd, kijkend naar vrijwel al onze projecten, is het juist onderzoek naar duurzame energie. Is het dan de moeite waard? Of is het gewoon greenwashing, zoals de protestmakers zeggen? En hoe verhoudt de samenwerking, of juist de niet-samenwerking, zich tot de academische vrijheid? Dit is niet het moment om terug te trekken op eilandjes, maar juist om te verbinden en te vernieuwen en er samen de schouders onder te zetten.'

Vergeleken met buiten, waar de megafoon van Extinction Rebellion loeit als een sirene, is het binnen een klimaatfeestje. De toon blijft onverminderd optimistisch. Het universiteitsbestuur laat het ene na het andere duurzame initiatief de revue passeren: van *living labs* tot *sustainability* in het curriculum. Vicevoorzitter Martijn Ridderbos vertelt over de plannen om de bedrijfsvoering van de universiteit duurzamer te maken. 'Of eigenlijk: nóg duurzamer.'

Er volgt een lijst met ambities: een reductie van de ecologische voetafdruk van 65 procent ten opzichte van 1990 ('een stapje verder dan het Klimaatakkoord van Parijs'), een kwart minder

zakelijke reizen ten opzichte van 2019, en duurzamer laboratoria. Daarnaast krijgen de bezoekers een diashow van afgeronde projecten, die onder begeleiding van een vrolijk synthesizerdeuntje foto's laat zien van onder andere het groene dak op het Snellius en een circulaire fietsenstalling.

Tot slot heeft Ridderbos een cadeautje. 'Om onze verantwoordelijkheid te nemen als *change agent*, hebben we voor alle aanwezigen een zogenoemde Billie Cup bij de uitgang staan. Daarmee nemen we afscheid van het grootschalig gebruik van kartonnen bakers op de universiteit. Vanaf vandaag! Dus neem mee, anders kan je straks niet meer drinken.'

De duidelijkste woorden gaan niet over klimaatverandering en fossiele brandstoffen, maar over internationalisering. De landelijke politiek wil het aantal internationale studenten terugdringen, tot grote onvrede van de universiteiten. 'Internationalisering zit in ons dna', zegt Ottow. Hester Bijl houdt haar toespraak in het Engels, ook al wordt de opening in zijn geheel simultaan vertaald: 'Internationale oriëntatie hoort namelijk bij onze kern.'

'Ik hoor u denken: zijn we niet te optimistisch? Kloppen we onszelf niet te veel op de borst?' zegt Ottow als alle sprekers zijn langsgelopen. 'Daar heeft u helemaal gelijk in.' Omdat de universiteit 'ook de critici een stem wil geven', komen een aantal criticasters aan

het woord in een van tevoren opgenomen videoboodschap.

Daarin roept activistengroep End Fossil op om de banden met de fossiele industrie te breken: 'Dus niet meer samenwerken voor onderzoek, en die bedrijven ook niet meer uitnodigen voor evenementen of ze op andere manieren helpen met greenwashing.'

Daarnaast roept een aantal werknemers de univer-

siteit op om duurzaam te bankieren: 'Dat is laaghangend fruit.'

'We vinden het hier in Leiden ongelofelijk belangrijk om met elkaar in gesprek te gaan', zegt Ottow. Dat gesprek is voor een andere keer: op 27 september organiseert de universiteit een open debat over de samenwerkingen met de fossiele industrie.

Die dag was mijn jarenlange worsteling voorbij.'

'Ik zit er nu 23 jaar. Ik moest mijn droom opgeven van de status van een praktiserend arts, want onderwijs staat helemaal onderaan de ladder. Maar ik wil zeggen tegen iedereen die twijfelt: volg je gevoel en waar je naartoe getrokken wordt. Want ik denk dat als je vindt wat bij je past, je zelf gelukkiger wordt, dan ook je werk beter gaat doen, en uiteindelijk ben je dan nuttiger voor de maatschappij.'

'Godzijdank, er is iets wat ik kan'

Anatomiedocent Paul Gobée heeft de jaarlijkse LUS Onderwijsprijs gewonnen. Hij krijgt 25 duizend euro om te besteden aan onderwijsontwikkeling. In zijn speech vertelde hij hoe hij jarenlang worstelde met wat hij met zijn leven moest.

'Ik wil iets zeggen voor studenten die twijfelen over hun studiekeuze of denken: wat moet ik met mijn leven? Zeventien jaar was ik zo iemand, ik stond er mee op en ging er mee slapen. Ik keek naar heel veel andere studies, en ging zelfs naar de geestelijke gezondheidszorg met twijfel of ik aan de co-schappen moest beginnen. Dat heb ik toen wel gedaan. Maar toen ik eenmaal arts werd, dacht ik: nu moet ik er iets aan doen. Als kersverse arts be-

De (on)zin van rituelen: opeens was ik klaar voor het nieuwe jaar

Ik zit deze column te typen terwijl ik bij de opening van het academisch jaar in de Pieterskerk zit. Ik ben een sucker for rituelen. Ik ben dol op ceremonies met togaprotocol (maar vind dat de toga niet alleen des hoogleraars mag zijn) en zou het liefst elk college in toga geven. En ik zou de studenten verplichten ook een toga te dragen.

In uitgestorven talen (Sanskriet, Klassiek Chinees, Oud-Noors of Ge'ez) formules prevelen voor het eten of drinken? Puik idee, ik doe mee. Bij elke dies-viering zit ik vooraan (nu ja, achter de rijen heel belangrijke personen natuurlijk) en zing ik het Wilhelmus uit volle borst mee (republikein die ik ben). Het rituele groeten aan het begin van elke karatetraining deed me fysiek en mentaal goed.

Rituelen moet je serieus nemen. Waarom? Omdat ze de band binnen de gemeenschap versterken en je bewust maken van degenen die voor je kwamen en na je zullen komen. Omdat ze een ieder van ons ervan moeten verzekeren dat we op de goede plek zitten – dat er plek voor ons allen is, ook in ons individueel anders-zijn. Elke gemeenschap heeft ze nodig om gezond en functioneel te blijven.

Maar waarom zit ik dan nu een column op mijn telefoon te typen terwijl het ritueel in volle gang is? Simpel: omdat het geen ritueel meer is, maar eerder een informatieessie voor aandeelhouders. Ik weet dat de dominante stroming bestuurders de universiteit als een bedrijf ziet, maar dat is zij –nog– niet helemaal. Toch kregen we een presentatie over de bedrijfsvoering. Alles was tot op het bot geregisseerd. Dat is prima als het om een lezing gaat, zoals die van Jan Willem Erisman, die met een voor deze leek reële en realistische boodschap over de klimaatcrisis kwam. Een wetenschappelijke lezing voor een breed publiek is van oudsher onderdeel van het rituele openen van het academisch jaar. Maar de toneelstukjes die verder werden opgevoerd kwamen vooral over gerepeteerde exercities met glansrollen voor het college van bestuur. Daar is de opening van het academische jaar niet

voor – die bewaar je voor de jaarlijkse infotainmentsessie met de raad van toezicht, zo lijkt me.

Waar de opening wel voor zou moeten zijn? Voor de gemeenschap – en die is een stuk breder dan het cortège van heel belangrijke personen en geselecteerde studenten. Waar waren de wetenschappers? Waar was het ondersteunend personeel?

Waar is de opening nog meer voor? Als het moet voor schurende inhoud heb je met een thema als duurzaamheid en van de moeilijkste en urgentste discussies te pakken. Buiten de poort

van de Pieterskerk stonden dan ook collega's en studenten die beter beleid van de universiteit eisten op het gebied van het klimaat – onder andere het verbreken van elke samenwerking met bedrijven die in fossiele brandstoffen doen (al is het me een raadsel waar die een universiteit voor nodig hebben, want met hun jaarlijkse overheidssubsidie kun je er zo tien stichten). Ze stonden buiten en zaten niet binnen. Dat is bij aandeelhoudersvergaderingen van Shell ook zo, geloof ik.

Toegegeven, onze bestuurders maakten ruimte voor deze tegenstem en poesten deze niet weg. Niet helemaal in ieder geval, maar ze werd wel ingekapseld door een vooraf opgenomen videoboodschap van de demonstranten. Op video vastleggen en afspelen is de ultieme vorm van regie. Volgende keer zie ik hen graag op het podium, naast onze bestuurders. Niet een ingestudeerde communicatiechoreografie, maar een debat, scherp op de inhoud en zacht op de persoon – nu ja, dat laatste hoeft eigenlijk ook niet. Laat het knetteren: zei iemand dat ooit niet bij een eerdere opening van het academische jaar?

Maar er gloorde ook licht. De verkiezing van de beste docent van het jaar leverde docent anatomie Paul Gobée de LUS Onderwijsprijs op. Zijn *acceptance speech* gaf de burger moed, zowel qua inhoud (zulke onopgesmukte eerlijkheid zou ons allemaal sieren) als qua onhandig gefrummel met de microfoons. Ik heb nooit een college anatomie gevolgd en het zal er niet meer van komen, maar ik had net als de hele Pieterskerk meteen door dat hier voor ons een geboren docent stond. Ik wilde hem begrijpen. Hij was grappig, empathisch, en in staat om in vijf minuten een heel leven te vertellen.

Ik voelde me opeens geïnspireerd, klaar voor het nieuwe jaar. Ik wil volgend jaar dan ook graag een cortège dat bestaat uit Paul Gobée, en uit anderen zoals hij, uit zijn studenten. Ik wil Paul Gobée als de volgende rector van deze universiteit – dan weet ik zeker dat er plek is voor ons allemaal en dat we zullen doen wat we hier moeten te doen.

Wie een spandoek uitrolt, kan klappen krijgen

De Canal Pride Leiden was niet alleen maar een feest van liefde en verdraagzaamheid. Een protest tegen pinkwashing werd zaterdag hardhandig de kop ingedrukt. 'Waarom worden wij van de brug afgeslagen?'

DOOR TAMAR TROS
FOTO'S MARC DE HAAN

Vrolijke deuntjes dreunen vanaf de gracht de kade op waar de eerste Leidse Canal Pride Parade in volle gang is. De trotse bemanning van de versierde boten omarmt elkaar liefdevol en uitbundig geklede dragqueens zweepen de toeschouwers aan de waterrand op. Ruim 25 duizend bezoekers zijn samengekomen op deze zonnige zaterdag in hartje Leiden om met elkaar liefde en verdraagzaamheid te vieren.

'Het is de eerste keer dat ik Pride gevierd zie worden in Leiden en ik vind het geweldig', zegt de Braziliaanse international relations-student Thalya Franquini. 'De vibe is supergezellig!'

Verderop bij de Catherinabrug staat internationale student Max enigszins verward toe te kijken. 'Ik stond verderop met mijn zelfgemaakte banner met de slogan "FUCK THE CIS-TEM"', zegt hij. 'Politieagenten bleven mij hierop aanspreken, want volgens hen maakt dit mij demonstrant. Mijn ID werd ingenomen en mijn naam genoteerd.'

Sindsdien mag hij alleen nog toekijken in een geel-omlijnd vak en wordt hij omcirkeld door politie. Max begrijpt er niets van: 'Heel veel mensen nemen banners mee naar Pride.' Hij staat - letterlijk in een hokje geduwd - tussen zo'n veertig activisten die wél doelbewust zijn komen protesteren. Er is binnen de Leidse lhbt-gemeenschap namelijk verdeeldheid over de Pride (zie kader). Leden van de zogeheten Queer Pride March Leiden keren zich tegen 'pinkwashing' en de aanwezigheid van politie. Volgens hen is de Pride veranderd in 'een PR-evenement voor bedrijven in plaats van een protest voor zelfexpressie en solidariteit', lieten ze vooraf weten in een online statement.

Student Coco (niet haar echte naam, want 'we ontvangen nog steeds veel haat en blijven daarom graag anoniem') legt uit: 'We willen een tegengeluid laten horen aan het regenboogkapitalisme en laten zien dat Pride om meer draait dan het vieren van een feestje.'

Om die boodschap uit te dragen wilde de groep een banner ophangen met de slogans 'Kleurrijk, niet stinkend rijk' en 'Rainbow capitalism doesn't float my boat'. Maar daar kregen ze de kans niet toe. 'We waren bezig om de banner uit te rollen en werden vrijwel meteen door de politie omringd', zucht Coco. 'Ze begonnen meteen aan de banner, maar ook aan ons te trekken.'

'We willen laten horen dat dat Pride om meer draait dan regenboogkapitalisme'

Vervolgens maakte de politie aanstalten om de groep van de brug af te leiden. Toen dit niet rap genoeg ging, trokken de agenten hun wapenstokken en begonnen daarmee te duwen en te slaan, zegt Coco. 'We konden niet sneller van de brug door de menigte om ons heen. Veel van ons hebben hier naast de schrik ook blauwe plekken, schrammen en wonden aan overgehouden.' Daarna escaleerde de situatie.

Opeens werd een transgenderactivist uit de groep gepikt door de politie, met harde hand op de grond gewerkt en gearresteerd.

'This guy just got the shit beaten out of him', luidt het commentaar van een toeschouwer die het incident filmt en later online zal posten.

Volgens Coco deed de gearresteerde activist niets. Een politiewoordvoerder laat achteraf weten dat er sprake was van 'belediging van een agent'.

Op beelden gemaakt door demonstranten is ook te zien dat een agent de controle kwijtraakt. 'Hij sprong zomaar uit de linie en begint op een van ons in te slaan', zegt Coco. 'Ik krijg dat beeld niet meer uit mijn hoofd. Zijn eigen collega's moesten hem terugtrekken.'

Als alle activisten in het voor hen bestemde vak zijn gedreven, wordt het hen alsnog onmogelijk gemaakt speeches te houden en leuzen te scanderen. 'Onze megafon is afgenomen', vertelt demonstrant Ben Terwel. Als een omstander naar de demonstranten roept dat ze moeten ophouden omdat hij 'gewoon een leuk feestje wil hebben' en een demonstrant hierop reageert wordt ook die persoon uit de groep getrokken, tegen de grond gekwakt en in een wurggreep geklemd.

'Hoe deze dag zich tot nu toe voltrekt laat perfect zien waarom wij willen demonstreren tegen de aanwezigheid van de politie op Pride', concludeert Terwel, nadat de activist met gescheurde kleding en geboeide handen is afgevoerd.

Volgens de politiewoordvoerder was de reden van de arrestatie 'mishandeling van een agent' en is het evenement verder 'zonder grote incidenten verlopen'. De woordvoerder van de burgemeester sluit zich hierbij aan. 'Leiden faciliteert de vrijheid van meningsuiting en demonstratie. De genomen maatregelen voor Leiden

Pride waren gericht op het waarborgen van de veiligheid voor bezoekers en demonstranten.'

De vraag die de demonstranten stellen is: wat is er onveilig aan het uitrollen van een spandoek? 'Onder wiens bevel en welke wetgeving zijn wij van de brug afgeslagen?' vraagt Coco zich af. 'Er was geen noodverordening voor de Catherinabrug.'

Die was er eerder die dag wél in de Nieuwstraat, waar rvd-Kamerlid Gideon van Meijeren protesteerde tegen het feit dat dragqueen Dina Diamond bij de openbare bibliotheek BplusC een voorleesuur voor kinderen hield. Dezelfde groep lhbt-demonstranten was daar aanwezig om juist steun voor het evenement te betuigen. Van Meijeren en zijn aanhangers werden in het zicht en gehoor van bezoekers gelaten op het Burchtplein, terwijl de tegendemonstranten achter de Hooglandse kerk werden gezet.

Als aan het begin van de avond de allerlaatste boot onder de brug is doorgelaten, mogen de demonstranten nog steeds niet vertrekken. 'Voordat ze ons willen laten gaan moeten we beloven dat we vandaag niet meer gaan protesteren en moeten we onze vlaggen en banners opbergen', zegt Coco. 'Ook wordt ons verzocht om individuen aan te wijzen waarvan wij denken dat ze nog wel gaan protesteren.'

Met de eerste eis gaan de demonstranten uiteindelijk akkoord, de tweede niet.

'De kleurrijke dag die ook voor ons had moeten zijn, is een zwarte dag geworden', treurt Coco, als ze na twee uur in het gele vak te hebben gestaan eindelijk mag vertrekken.

'De manier waarop zoveel van onze rechten zijn geschonden is een klap in het gezicht van de lhbt-gemeenschap.'

Onderlinge verdeeldheid en andere Pride-perikelen

Er bestaat al langer onenigheid tussen verschillende lhbt-organisaties over de Canal Pride Leiden.

Lorenzo van Beek, voorzitter van de Stichting Canal Pride Leiden, vindt het geen probleem dat activisten van Queer Pride March Leiden klagen over 'pinkwashing' en de politie-aanwezigheid bij het evenement. 'Ik begrijp wat ze doen.'

Debbie Helaha, voorzitter van COC Leiden, sluit zich daarbij aan. 'Ik wil de zorgen over de commercialisatie van Pride niet uit de weg gaan. Elke beweging heeft ook een tegenbeweging, dat is hoe verandering tweeweg wordt gebracht.'

Wel betreuren Van Beek en Helaha dat de activisten niet vooraf de dialoog hebben gezocht. 'We kunnen toch beter hand in hand lopen', vindt Van Beek. 'Uiteindelijk strijden we allemaal voor dezelfde rechten.'

Queer Pride March Leiden organiseerde in 2021 zelfstandig de eerste Pride March, waar zo'n vijfhonderd mensen op afkwamen. Na die mars, toen nog onder de naam Queer Revolution Leiden, wilden de gemeente en andere organisaties samen brainstormen over een grotere Canal Pride waarbij de hele stad zou worden betrokken.

De activisten zagen het nut van zo'n gesprek niet in. 'De Canal Pride ziet eruit als iets inclusiefs, maar als je met een scherper oog kijkt mogen we niks behalve consumeren, dansen, en lachen', zegt een oprichter van Queer Revolution Leiden, die anoniem wil blijven. 'Alles wat te maken heeft met zelfbeschikking is niet toegestaan.'

Vervolgens brak binnen de beweging ook onenigheid uit. Na verwijten van discriminatie ontstond er een tweespalt en besloot een deel van de groep door te gaan onder de nieuwe naam Queer Pride March Leiden.

Nagenieten van de El Cid

Tijdens de jaarlijkse introductieweek van de Universiteit Leiden hebben zo'n 3500 aankomende studenten een eerste kijkje kunnen nemen in het nieuwe studentenleven.

DOOR SCOTT LEESBERG

Mentoren namen groepjes deelnemers mee op sleeptouw langs alle gezellige cafeetjes, prachtige grachten en de mooiste straatjes die in Leiden te vinden zijn. De El Cid had een uitgebreid aanbod met activiteiten, variërend van een watersportmarkt met een springkussenfestival en een heerlijk ontbijt bij de vele musea die Leiden rijk is, tot uitbundige feesten en het enige echte Leids Eerstejaars Festival, met optredens van bekende artiesten en Barry Badpak. Duizenden fietsjes hobbelden door de stad, van activiteit naar activiteit. Tijdelijke fietsstallingen stonden propvol, er was bijna geen ruimte meer om te lopen. De nachtegaaltjes konden hun longen uit het lijf zingen bij de karaoke op de Beestenmarkt. De creatievelingen knutselden erop los tijdens het Knutselkwartier. Voor de meer avontuurlijk ingestelde studenten was een speurtocht uitgezet door de stad. En na de vele feesten kon iedereen, voorzien van wat popcorn en een suikerspin, rustig wakker worden bij een openluchtbioscoop. Honderden vrijwilligers stonden paraat om al deze evenementen op te bouwen en draaiende te houden. Alle spullen werden zorgvuldig naar de vele locaties gereden en vakkundig aangesloten, met enthousiasme werden alle deelnemers voorzien van een drankje, heerlijke lunches werden klaargemaakt en aan het einde van de dag werd er gewaakt over de nachtbrakers. Uiteraard werden de festiviteiten uitgebreid vastgelegd door alle foto- en videografen (van wie de foto's op deze pagina staan), die met hun camera's langs alle evenementen snelden. Nagenieten kan op de site van de El Cid, waar behalve honderden foto's ook de dagelijkse KeyMoments-journaals en aftermovies zijn te vinden.

Foto Inge Knot

Foto Wilke Geurds

Foto Gideon Bontenbal

Foto Matthijs Zondervan

Foto Stijn Kijper

Foto Matthijs Zondervan

Foto Elanor Feddema

Foto Jelle Mes

Foto Feline Bogert

Foto Linde Schouffoer

Foto Annika

Foto Saja de Gunst

Maar nu nog een kamer

Om het enorme tekort aan studentenkamers tegen te gaan moet het demissionaire kabinet voor 2030 minstens 75 duizend extra woningen realiseren, dwingende afspraken maken met studentensteden over het aantal vereiste kamers en de helft van de beschikbare kant-en-klaar woningen met prioriteit toewijzen aan studenten.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Dat staat in het manifest 'Stop de Woningnood onder Studenten' van D66, dat is ondertekend door onder meer CNV Jongeren, Kences en de PKvV Leiden. Volgens hen is er geen tijd om te wachten op een nieuw kabinet: op dit moment is er landelijk een tekort van meer dan 26.500 studentenwoningen en bij gebrek aan meer actie loopt dit tekort op naar bijna 67.000 in 2029. Kamerzoekende studenten slapen 'noodgedwongen op campings of in sporthallen' en moeten soms wel 'dertig keer hospiteren', wat leidt tot een 'negatief zelfbeeld van studenten'. Wanneer zij eenmaal toch een kamer hebben gevonden, zijn dat geregeld 'slecht geïsoleerde schimmelkamers waar het regenwater tijdens buien door het plafond naar beneden komt', terwijl ze daar wel de hoofdprijs voor betalen omdat door het tekort 'de huurprijzen onredelijk hoog zijn geworden', aldus de opstellers. Dat leidt tot 'financiële stress' en een 'constante bron van zorgen en spanning'. Uit de Landelijke monitor studentenhuisvesting 2023 van kenniscentrum Kences die maandag werd gepubliceerd, blijkt dat het aandeel uitwonende Nederlandse studenten verder is gedaald naar 44 procent (400 duizend studenten). Die afname is deels het gevolg van het leenstelsel, maar ook van het grote tekort aan kamers. Voor bijna de helft van hen zijn de hoge kosten de belangrijkste reden om niet uit huis te gaan. Twintig procent geeft aan geen woonruimte te kunnen vinden. Onder meer in Leiden, Amsterdam en Delft is de woningmarkt 'zeer krap'. Volgens de opstellers van het manifest is het slecht voor de persoonlijke ontwikkeling van studenten als zij lang thuis blijven wonen, omdat juist in de jaren van vroege volwassenheid sociaal-emotionele vaardigheden worden aangeleerd.

Foto Sebastiaan Zoomers

Foto Matthijs Zondervan

Verenigingen krimpen

Voor het eerst in jaren hebben de vijf grootste studentenverenigingen van Leiden minder leden binnengehaald dan het jaar ervoor. Geen van de verenigingen die een ledenstop hanteert haalde die ook.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

In totaal hebben dit jaar 1.477 studenten zich gemeld bij een van de MASQ-verenigingen: Minerva, Augustinus, SSR, Catena of Quintus. Vorig jaar waren dat er 1.721. Dat is een afname van ruim 14 procent. Maar ook het aantal El Cid-deelnemers lag dit jaar lager: ongeveer 3.500 studenten leerden Leiden via deze weg kennen, tegenover zo'n 4.000 vorig jaar. Dat is een afname van 12,5 procent. Minerva is wederom de grootste geworden. Dit jaar schreven een kleine 550 studenten zich in, laat Minervavoorzitter Daan Yesilkagit weten. Dat zijn er ongeveer honderd minder dan vorig jaar. Augustinus haalde de ledenstop van 430 net niet: de teller bleef steken op 415 inschrijvingen. Quintus zakt van 325 nieuwe leden vorig jaar naar 290 dit jaar. SSR telt dit jaar 170 nieuwe leden, terwijl zij er vorig jaar 230 verwelkomden. De hardste daling is te zien bij Catena: slechts 52 nieuwe studenten meldden zich aan, tegenover 86 vorig jaar. Dat is een afname van bijna 40 procent. Wel kunnen studenten zich bij Catena het hele jaar door inschrijven en niet alleen in de El Cid. De verenigingsvoorzitters wijten de terugloop voornamelijk aan het afgenomen aantal El Cid-deelnemers. 'Ook kan lid worden van een studentenvereniging nogal overweldigend zijn en wachten sommigen liever nog een jaartje', zegt aankomend Catenavorzitter Pascale Muis. 'In coronatijd was er een piek, nu zijn het er iets minder', zegt Quintusvoorzitter Juul Jetten. 'Maar we zijn hier nog steeds heel tevreden mee.' De afgelopen jaren was het aantal geïnteresseerden niet aan te slepen. Vorig jaar nog renden eerstejaars naar de deuren van Quintus en Augustinus om een plekje te bemachtigen. Een deel van de studenten werd toen ingeloot, om ook studenten die er nog een nachtje over wilden slapen de kans te geven zich in te schrijven. De enorme populariteit van verenigingen werd toen verklaard door de nasleep van de coronacrisis waarin jongeren eindelijk weer sociale contacten konden opbouwen.

De jacht op huisjesmelkers is geopend

Als het aan wethouder Julius Terpstra (CDA) ligt, gaan de verkameringsregels op de schop, zal de overlast door studentenhuisen verminderen en worden huisjesmelkers eindelijk aangepakt. 'Studenten krijgen meer bescherming dan ooit.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
ILLUSTRATIE SCHOT

Huisjesmelkers die woningen laten verkrotten, hun huurders intimideren en veel te hoge prijzen vragen voor studentenkamers: het zit de gemeente Leiden al jarenlang dwars. Daar komt bij dat door verkamering in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat en starters die in Leiden een huis willen kopen bot vangen.

Genoeg aanleiding voor het college van burgemeester en wethouders om deze problemen aan te pakken. Als de gemeenteraad de onlangs voorgestelde maatregelen goedkeurt, gaan de ze per 1 januari 2024 in. Wethouder Wonen Julius Terpstra (CDA) licht de plannen toe.

Het college van B&W wil een verhuurvergunning invoeren voor bepaalde wijken – Transvaal, De Kooi en Noorderkwartier – waar de fysieke leefbaarheid onder druk staat: er zijn daar meldingen van geluidsoverlast door onder meer studenten, een overschot aan fietsen op de stoep en er is vuilnisoverlast. Waar dient zo'n vergunning voor?
'Wij kiezen hier de kant van de huurder. Als je een nette verhuurder bent, vraag je eenmalig een vergunning aan en heb je nooit meer last van ons. Maar onderhoud jij je pand niet, vraag je te veel huur of intimideer je je huurders, dan krijg je een probleem. We trekken je vergunning in en kunnen boetes opleggen tot 80 duizend euro. In extreme gevallen kunnen we zelfs het pand in beheer nemen.'

Tien jaar geleden waren er ook al huisjesmelkers. Waarom was zo'n vergunningplicht er niet al veel eerder?
'Omdat een gekocht pand privaat eigendom is, en met eigendom mag je doen wat je wil, ook verhuuren. Wij moeten dus een belangrijke grond hebben om inbreuk te kunnen maken op dat eigendomsrecht.
'We konden dat niet eerder doen, omdat we daar landelijke wetgeving voor nodig hadden. Door de relatief nieuwe Wet goed verhuurderschap hebben we nu een middel in handen waarmee we kunnen handhaven. In die wet staat dat wanneer de leefbaarheid onder druk staat, je als gemeente een vergunning mag vragen. Dat is ook de reden dat we deze maatregel niet in heel Leiden kunnen invoeren.'

Wanneer kan een vergunning worden geweigerd?
'Je krijgt bijvoorbeeld geen vergunning als er al klachten over je zijn, als blijkt dat het pand niet in orde is, je je niet houdt aan het puntenstelsel omdat je een te hoge huurprijs vraagt of geen Verklaring Omtrent Gedrag hebt.
'Bij ons Huurteam worden behoorlijk wat misstanden gemeld. Verhuurders laten hun woningen verkrotten en intimideren of discrimineren hun huurders. Er zitten een aantal rotte appels tussen en dat is een grotere groep dan ik zou willen.'

Bestaat het risico dat zich straks minder verhuurders melden, met nog meer woningnood tot gevolg?
'Ik ben ervan overtuigd dat het nog steeds aantrekkelijk is voor particuliere verhuurders om een nette boterham te verdienen, maar je dient je wel aan regels te houden. Doe je dat niet, en je wil daardoor geen woonruimte meer verhuuren, ben ik daar alleen maar blij mee. Kennelijk deugt er dan iets niet. Prima dat je Leiden dan overslaat. Ik denk overigens dat verreweg de meesten gewoon een vergunning krijgen.'

Vorige week meldde de nos dat huisbazen in heel Nederland het puntensysteem omzeilen om hogere huurprijzen te kunnen vragen aan studenten, door hun een groepscontract aan te bieden. Gebeurt dat in Leiden ook?

'Dat weet ik niet, maar heb ik wel gevraagd aan ons Huurteam. Als dit inderdaad gebeurt, krijgen studenten niet de juiste bescherming en kunnen ze dat melden bij de gemeente. Dan kunnen wij actie ondernemen.'

Ook het verkameringsbeleid gaat op de schop. Wat wordt er anders?

'Daar is in Leiden veel om te doen geweest. Studenten horen bij deze stad, maar in bepaalde wijken is de balans weg, waardoor overlast ontstaat. Door ons verkameringsbeleid te stoelen op leefbaarheid, probeerden we die balans tussen studenten en andere burgers in de wijken terug te vinden. Maar de rechter heeft ons op de vingers getikt en gezegd dat dit juridisch niet houdbaar is.
'Toen hebben we de verkamering in heel Leiden bevroren. Dat was heel onwenselijk, maar we moesten wel. Nu hebben we een pakket met een nieuwe juridische onderbouwing die we tot in den treure hebben gecheckt met advocatenkantoren. We geloven nu dat we een sluitend pakket hebben, ook omdat de Huisvestingswet onlangs is aangepast. Die aanpassing maakt het mogelijk om verkamering te reguleren op basis van leefbaarheid. Dat is wat we nu doen.'

Voorheen mocht in de binnenstad 15 procent van de panden verkamerd zijn, in de schil daaromheen 8 procent en in de randwijken 5 procent. Wat verandert er per 1 januari?
'In de binnenstad wordt dat percentage hoger, namelijk 25 procent. In het kernwinkelgebied hanteren we zelfs een quotum van 100 procent: we stimuleren wonen boven winkels. In de schillen om de binnenstad laten we de quota los. We stoelen ons beleid op leefbaarheid: waar problemen zijn, zoals geluidsoverlast of te veel fietsen, hanteren we een verkameringsstop. Waar geen probleem is, doen we dat niet. Studenten zijn niet op voorhand een probleem.'

Maar met een verkameringsstop neemt het aantal studenten, en dus de overlast, niet af.

'Het neemt in ieder geval niet toe. In sommige wijken – Transvaal, De Kooi en Noorderkwartier – mag al niet meer verkamerd worden. Dat betekent dus dat wanneer een studentenhuis verdwijnt, er geen nieuwe voor in de plaats komt. Op termijn kan het dus wel afnemen.'

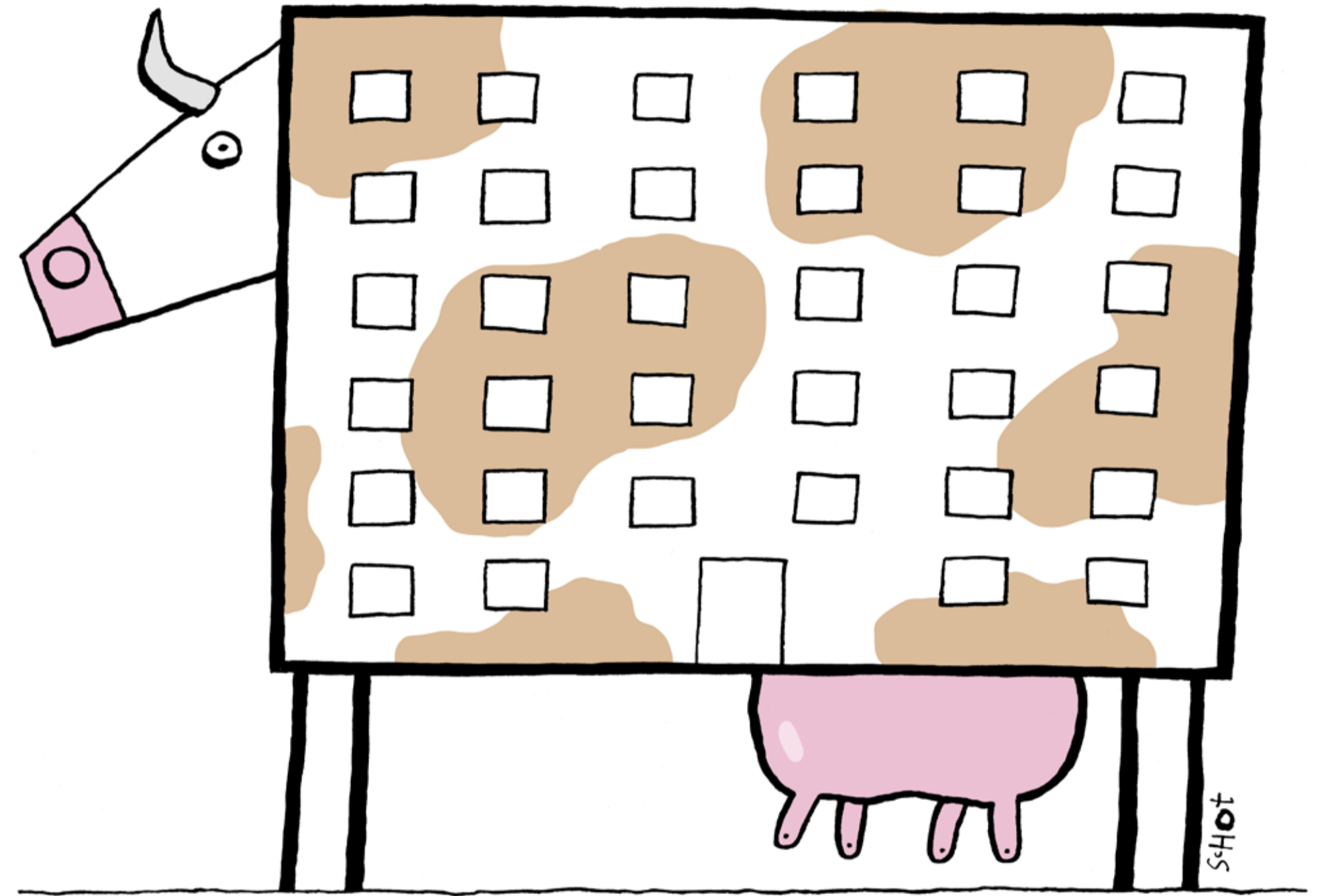
Wordt het dan niet nog lastiger voor studenten om een kamer te vinden?

'In wijken waar de leefbaarheid niet onder druk staat investeren we juist in studentenwoningen. Alleen al dit jaar leveren we duizend nieuwe studentenkamers op. Per saldo vergroten we dus het aanbod. Het is ook niet zo dat we verkamering onmogelijk maken, alleen in bepaalde wijken is het aantal studenten te groot en zorgt dat voor problemen.'

Wat gebeurt er met de panden die ten tijde van de bevroering tóch zijn verkamerd?

'Dat mag niet, dus daarop gaan we per 1 januari handhaven. We weten dat die panden er zijn.'

'Als verhuurders zich gedragen, krijgen ze geen last van ons'

Wethouder Julius Terpstra. Foto Leonie van der Helm

Maar de studenten die daar wonen zijn dan de dupe. Komen die op straat te staan?

'We handhaven niet van vandaag op morgen, dus studenten die in zo'n huis wonen krijgen een jaar om op zoek te gaan naar een andere kamer.'

Moeten deze studenten niet nu al worden ingelicht? Zij hebben waarschijnlijk geen idee dat ze in een illegaal verkamerd pand wonen.

'Klopt, dus wij gaan een uitgebreide campagne starten om studenten daarop te wijzen. Ook komt er een meldpunt waar huurders een misstand aan de gemeente kunnen doorgeven. Maar we gaan ook geen fout gedrag van de verhuurder belonen. Wij kiezen in de wijken waar de leefbaarheid onder druk staat echt voor de leefbaarheid.'

Maar leidt dat niet tot extra verkamering in de wijken daaromheen?

'Het zou een waterbedeffect tot gevolg kunnen hebben, maar de wetgeving staat het niet toe om op voorhand al maatregelen te nemen in wijken waar de leefbaarheid niet onder druk staat. Om een eventueel waterbedeffect tegen te gaan, voeren we stadsbreed een opkoopverbod in. Dat betekent

dat woningen tot 355 duizend euro niet mogen worden opgekocht om te gaan verhuuren. Daarmee maken we het ook voor starters iets makkelijker om een huis te kopen.'

Panden boven dat bedrag mogen dus wel worden verhuurd, en dat zijn er nogal wat.

'Dat zijn er inderdaad heel veel, maar die grens is door de gemeenteraad bepaald. Het college van B&W stelt dit pakket aan maatregelen voor; de raad moet er nog over spreken. Ik kan me voorstellen dat over dat bedrag nog debat gaat plaatsvinden.
'Maar wat er ook gebeurt: wanneer een situatie leidt tot leefbaarheidsproblemen, kunnen we met de nieuwe wet altijd ingrijpen door een verkameringsstop in te voeren.'

Kan de val van het kabinet nog roet in het eten gooien?

'Een klein beetje. De verkameringsregels zijn gestoeld op de Huisvestingswet. Die wet is aangepast en met een ruime meerderheid door de Tweede Kamer gegaan, maar ligt nu bij de Eerste Kamer. Die zou deze wet controversieel kunnen verklaren. In dat geval zou het nieuwe verkameringsbeleid moeten worden uitgesteld, maar de rest kan dan wel doorgaan.'

Als deze maatregelen na instemming door de gemeenteraad per 1 januari worden ingevoerd, wat betekent dit dan voor Leidse studenten?

'Studenten krijgen meer huurdersbescherming dan ooit tevoren. Wij kiezen de kant van de huurder, die willen we beschermen tegen misstanden. Mijn doel is dat we over vijf jaar veel minder verhalen horen over huisjesmelkers en andere wantoestanden. Als verhuurders zich gedragen, hoeven ze helemaal geen last van ons te krijgen.'

Jurist Francesc Claret zag hoe de Spaanse overheid de roep om onafhankelijkheid van Catalonië met geweld smoorde. Het inspireerde hem tot een proefschrift over het recht op verzet. ‘Als dat wegvalt, blijven er twee opties over: revolutie of tirannie.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO TACO VAN DER EB

In 2017 werkte de Catalaanse politicoloog en jurist Francesc Claret (1971) in Colombia waar hij als VN-gezant de uitvoering van de vredesakkoorden tussen de overheid en de voormalige guerrillabeweging FARC begeleidde. Daar keek hij ‘verrast en gechoqueerd’ naar de beelden van geweld rond het onafhankelijkheidsreferendum in Catalonië. De Spaanse autoriteiten hadden het referendum illegaal verklaard en grepen hard in tegen Catalanen die toch wilden gaan stemmen. ‘Ik kon nauwelijks geloven wat er gebeurde’, vertelt Claret via Zoom vanuit Barcelona. ‘Duizenden mensen die gebruik wilden maken van hun democratisch recht werden lastiggevallen, geduwd en zelfs geslagen door de politie.’ Tussen de massa stonden ook familieleden. ‘Ze waren in gevaar, mijn neef kreeg een klap tegen zijn hoofd van een agent. Het was deprimerend. Ik begon me af te vragen: is dit een democratie? Mogen we niet eens meer voor een politieke opvatting opkomen zonder gecriminaliseerd te worden? Zo’n gewelddadige reactie van de autoriteiten. Dat was echt... Het is beter dat ik het woord dat in me opkomt niet gebruik. Het was allemaal vreselijk, laat ik het daar maar op houden.’

Het brute optreden zorgde er voor dat Claret zich ging verdiepen in het recht op verzet en het moment waarop een democratie verandert in een niet-vrije staat. Vandaag hoopt hij in Leiden te promoveren op een proefschrift over het zogeheten *ius resistendi*, het recht op verzet. De bikkelharte reactie van de Spaanse staat op de Catalaanse onafhankelijkheid, diende als initiële inspiratie, legt hij uit. ‘Maar mijn promotor, hoogleraar encyclopedie van de rechtswetenschap Afshin Ellian, overtuigde me om het onderzoek veel breder te trekken en minder politiek te maken. In het proefschrift refereer ik ook weinig aan Catalonië en richt me op vrije democratieën in het algemeen.’

In principe kunnen alle inwoners daar hun zorgen vrij uiten en worden hun rechten beschermd, aldus Claret, ‘zodat de balans tussen verschillende groepen in een samenleving wordt gevonden’. Dat is het idee althans. Maar in de praktijk is dat vaak niet het geval. ‘In toenemende mate reageren overheden namelijk hardhandig, met gebruik van het gehele staatsapparaat, de politie, de rechterlijke macht op publieke zaken die als bedreiging voor de status quo worden gezien. Protest en activisme worden vaak gecriminaliseerd. Dat zie je bijvoorbeeld bij Occupy, Black Lives Matter, Extinction Rebellion en de gele hesjes in Frankrijk.’ De nadruk bij de overheid ligt op veiligheid en niet op de zorgen van demonstranten. ‘Overheden nemen ook niet de verantwoordelijkheid voor het ingrijpen door de politie, maar verschuilen zich achter hen. Ze willen die verantwoording ook niet afleggen omdat ze weten dat verzamelen, protesteren en zelfexpressie rechten zijn in een democratie. Er wordt ingegaan tegen de principes die de basis vormen van een vrije democratie.’

Claret pleit dan ook voor een algemeen recht op verzet. ‘Protesten hebben namelijk een stabiliserend effect op een goed functionerende democratie. Als dat evenwicht wegvalt, dan blijven er uiteindelijk nog twee opties over: revolutie of tirannie.’ De staat kan volgens hem niet uitsluitend kijken naar overlast en veiligheid. ‘Er moet ook erkenning zijn voor de grieven van de demonstranten. Hoe legitiem zijn hun eisen en wensen? Uit onderzoek naar ruim 3000 demonstraties blijkt dat bij 20 procent van deze bijeenkomsten sprake was van een vorm van geweld door demonstranten. Toch gaat daar heel veel van de aandacht naar uit.’

Claret wil het recht op verzet niet vastleggen in wetgeving. ‘Je kunt niet alle gedragingen van mensen bepalen in wetten. Er zijn steeds andere situaties waartegen verzet mogelijk is. Het recht op verzet moet meebewegen met die ontwikkelingen. Het moet constant

Een demonstrant wordt weggedragen door de politie tijdens de blokkade van de A52 in maart van dit jaar

Democratie kan niet zonder verzet

en rol spelen in juridische afwegingen. Welke waarden van de democratie staan op het spel? Voldoet de staat aan deze waarden? Het recht op verzet is onderdeel van het democratisch proces. Het is een reactie op hoe de overheid macht uitoefent.’ Inmiddels is de jurist vertegenwoordiger van de Catalaanse regionale regering in Groot-Brittannië en Ierland. Hij zucht diep als hij over de mogelijke onafhankelijkheid van Catalonië spreekt. ‘Het is een puinhoop. Onlangs waren er verkiezingen in Spanje. Er was geen duidelijke meerderheid voor een partij.’ Er zijn nu onderhandelingen tussen de linkse partij PSOE van demissionair premier Sánchez met Catalaanse separatisten om toch een meerderheid te krijgen. ‘Een van de zaken die op tafel ligt is amnestie voor personen die zijn vervolgd vanwege hun rol in de Catalaanse onafhankelijkheidsstrijd.’ Het gaat dan niet alleen om politici als Catalaanse ex-president Carles Puigdemont die in ballingschap leeft. Zijn partij Junts per Catalunya kan een doorslaggevende rol spelen. ‘Duizenden Catalanen zijn vervolgd of hebben op een andere manier geleden onder het beleid van de Spaanse overheid: echt belachelijk. Maar wellicht komt die amnestie er. Eerst criminaliseren en als dat niet meer uitkomt, dat maar aanpassen. Typisch politiek.’ Toch denkt Claret dat onafhankelijkheid voorlopig onhaalbaar is. ‘Het idee was dat we het zouden kunnen bereiken met steun van de EU.’ Maar die hulp bleef uit, de kant van machtige lidstaat Spanje werd gekozen. ‘We zijn gebotst op de Europese politieke realiteit. Er is een stevig debat noodzakelijk in Catalonië over hoe we het nu verder gaan aanpakken, zelfs over of onafhankelijkheid überhaupt haalbaar is.’

Francesc Claret, On the nature of the right to resist. A rights-based theory of the *ius resistendi* in liberal democracies. Promotie donderdag 7 september

De politie hoort niet op de uni

Een studentenbezetting is geen misdaad, maar een geëigende manier van politiek bedrijven, betoogt **Judith Naeff**. Mocht de Leidse universiteit binnenkort worden bezet, wat niet ondenkbaar is, dan moet het bestuur vooral niet ingrijpen.

In het academisch jaar 2022-23 vonden er diverse studentenbezettingen plaats in Nederland. In Groningen werd meerdere keren gedemonstreerd voor beter beleid voor sociale veiligheid en het terugdraaien van het ontslag van hoogleraar Susanne Täuber. Studenten aan de Erasmus Universiteit Rotterdam veroordeelden de fossiele banden van de universiteit, de preciaire contracten van docenten en oplopende studieschulden. Aan de Universiteit van Amsterdam bezetten studenten in januari de leegstaande Academische Club. En in mei organiseerde de internationale organisatie End Fossil een bezetting in onder andere Utrecht, Delft en Rotterdam. Bij deze acties was hardhandig politieoptreden eerder regel dan uitzondering. In Amsterdam werden dertig actievoerders met veel bombarie gearresteerd. In Groningen werd een student de trap afgesleurd en ook in Rotterdam werd er volgens meerdere demonstranten onnodig geweld gebruikt.

ringen, en buiten een nog altijd uiterst hiërarchische organisatiestructuur. Bij de bezetting in Rotterdam werden een kapper en een leeshoek ingericht; in Utrecht waren yogalessen en colleges over biodiversiteit. In het Maagdenhuis in 2015 werden colleges en vergaderingen afgewisseld met muziek en performance. Activisten noemen het een transformerende ervaring. Door gelijkheid en autonomie te praktiseren en beleven in het hier en nu, toon je onomstotelijk aan dat het anders kan. De politie handhaaft de wet: studenten hebben geen bevoegdheid de ruimte (na sluitingstijd) te betreden. Maar de bezettende student stelt een andere opvatting van de academische ruimte voor: een die niet gedefinieerd wordt door bezit, maar door de academische gemeenschap zelf; en een die niet gedreven wordt door maximalisatie van de productiviteit, maar door het werken in gelijkwaardigheid in dienst van het algemeen belang.

Het is aan het college van bestuur om te kiezen voor gemeenschap boven bezit en voor veiligheid boven beveiliging. Dat is wat Utrechtse demonstranten in mei bedoelden met hun slogan ‘De politie hoort niet thuis op een campus’.

In Leiden zijn studenten historisch gezien minder actiebereid en meer genegen tot compromis dan elders in Nederland, maar ook hier zijn de nodige demonstraties en bezettingen geweest. Gezien de veranderende populatie en de groeiende actiebereidheid, is het niet ondenkbaar dat studenten komend jaar ook in Leiden of Den Haag een gebouw zullen bezetten. Vorig jaar werd er al actie gevoerd bij de dies natalis, en ondertekenden meer dan duizend medewerkers, studenten en alumni de oproep banden met de fossiele industrie te verbreken. De universiteit heeft recentelijk openheid van zaken gegeven en aangekondigd op 27 september in gesprek te gaan met de academische gemeenschap. Maar is dat (snel) genoeg? Er is immers nog geen enkele concrete beleidsverandering ingezet, terwijl de kwestie minstens twee jaar geleden al werd aangekaart.

En er speelt meer. Actiegroep Casual Leiden heeft succesvol gepleit voor meer vaste contracten, maar enkele afdelingen blijven hardnekkig vasthouden aan uiterst preciaire arbeidsrelaties tot grote onvrede van zowel staf als studenten. En op het gebied van sociale veiligheid heerst eveneens onvrede.

Hoe zal de Universiteit Leiden reageren, mochten studenten kiezen voor actie op hun campus? De afgelopen jaren beloven weinig goeds. Toen minder dan vijftien studenten in 2017 een ‘die-in’ organiseerden op het plantsoentje op de eerste verdieping van het Wijnhavengebouw in Den Haag, stonden er binnen enkele minuten een stuk of tien politieagenten bij. Het gebruik van smart camera’s en het cancelen van een evenement georganiseerd door Students for Palestine laten ook de neiging zien om te handelen in de geest van controle en beveiliging, in plaats van gemeenschap en dialoog. Die twee voorbeelden tonen overigens ook de waakzaamheid van de academische gemeenschap die met demonstraties, brieven en opiniestukken het college van bestuur wist te bewegen terug te keren van zijn dwaling.

Liever dan te protesteren na weer een escalatie richt ik me ditmaal bij voorbaat tot het bestuur: geef als-tubief het goede voorbeeld en betracht grote terughoudendheid bij het inzetten van politie tegen de academische gemeenschap.

Judith Naeff is universitair docent aan het Leids Instituut voor Regiostudies (LIAS)

‘Het college van bestuur moet kiezen voor veiligheid boven beveiliging’

Universiteiten zijn historisch gezien plaatsen van politieke bewustwording en mobilisatie. Studentenbewegingen speelden wereldwijd een belangrijke rol in de strijd voor dekolonisatie, emancipatie en democratie. In Nederland geldt de bezetting van het Maagdenhuis in 1969 nog altijd als keerpunt in de organisatie van het hoger onderwijs.

Een studentenbezetting is geen misdaad, maar een historisch gegroeide en geëigende manier van politiek bedrijven. woinActie roept al bijna tien jaar op tot democratisering van Nederlandse universiteiten. Adviezen van medezeggenschapsraden worden consequent in de wind geslagen, vrijwel altijd uit financieel belang. De studentenbezettingen zijn een direct gevolg van dit democratisch falen. Actie voeren is een alternatief wanneer de politiek van representatieve vertegenwoordiging niet naar behoren functioneert.

Daarnaast zijn campussen veranderd. In de jaren zeventig van de vorige eeuw werden de ivoren torens omgevormd tot semi-publieke ruimten, maar daarvan is in de afgelopen drie decennia de vastgoedwaarde steeds belangrijker geworden. Dat is ook te zien. In hypergepolijste gebouwen mogen studenten alleen op een daarvoor aangewezen prikbord een poster ophangen; de gaarkeukens van weleer zijn overgenomen door private foodcorners; en er woedt een strijd om behoud van eigen kantoorruimten. Een bezetting raakt het bestuur daarom waar het pijn doet – vastgoed – en richt zich op de manifestatie van een breder probleem: rendementsdenken in het hoger onderwijs.

Maar het overnemen van ruimte en tijd is niet alleen een drukmiddel in de vorm van sabotage; het is ook ‘prefiguratief’. Dat wil zeggen, staf en studenten benaderen elkaar in een nieuwe, autonome ruimte om samen te denken over de toekomst van de universiteit en de samenleving. Een ruimte buiten de dagelijkse druk van cijfers, publicaties, deadlines en vergade-

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4,500 euro te boven gaan.

Gezocht: tutor (bedrijfs)economie. Op zoek naar een aardige student die wil bijverdienen aan het helpen van een 4

vwo'er in Leiden. Indien interesse, stuur een bericht naar Kathy.06-38401236.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 30.000

Hoofdreductie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl

Marciëlle van der Kraan
m.w.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Tamar Tros (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker | Pim Bakx | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Cees van den Boom | Remco Breuker | Josette Daemen | Omar Ghaly | Lorenzo Gerritsen | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

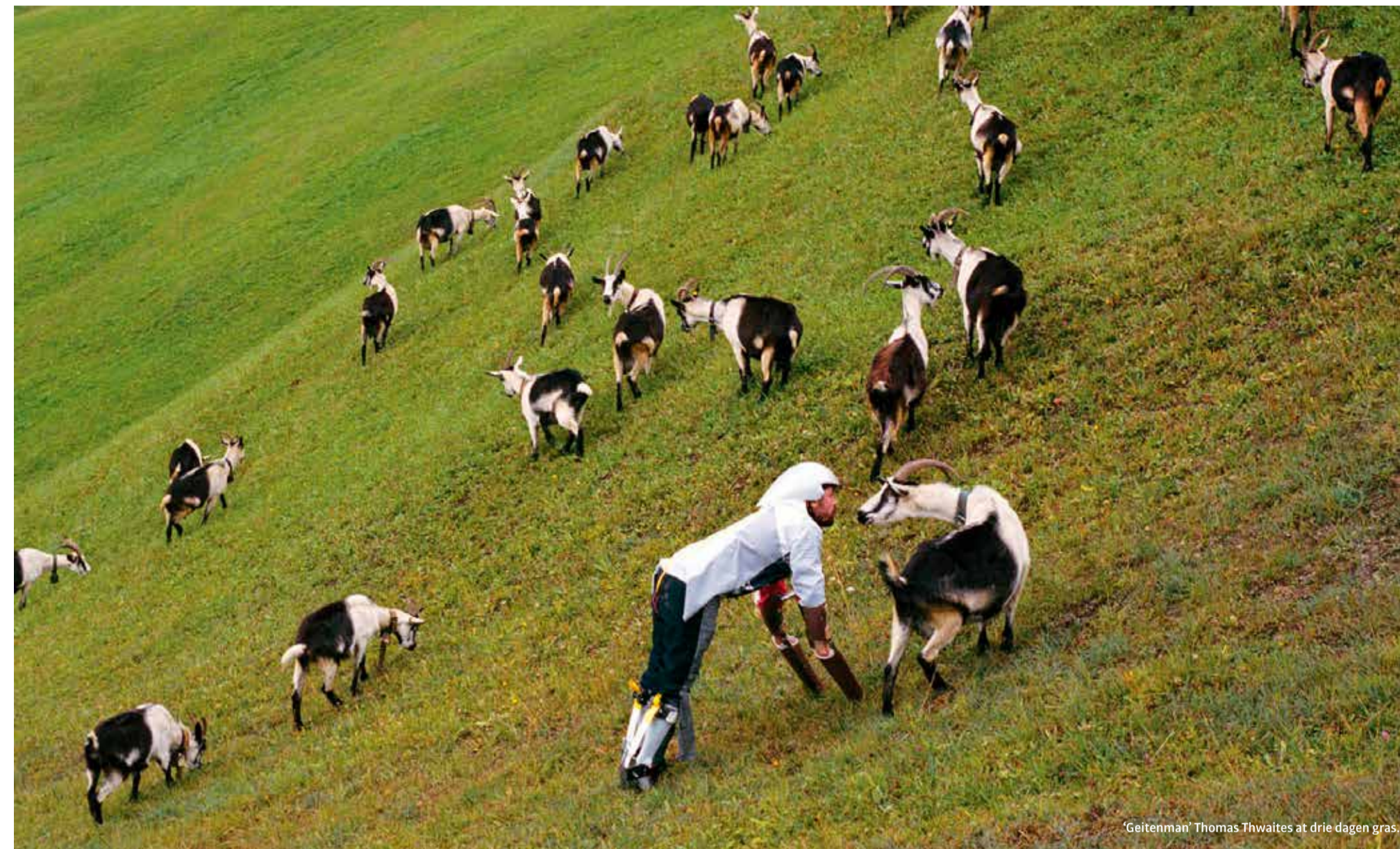
Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.v. Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023-571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/>
advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vicevoorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmann | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijnt Smits

CULTUUR

Wat we van geiten kunnen leren

Hoe slurpen social media onze aandacht op? En wat gebeurt er met je als je als geit gaat leven in de Zwitserse Alpen? Het kennisfestival Days of Art and Science, de komende week op verschillende plekken in de stad, beantwoordt die vragen.

DOOR MARK REID

Tussen 11 en 17 september barst Leiden van de kunstzinnige en intellectuele activiteiten als wetenschap en kunst samenkomen tijdens de *Days of Art and Science*, een meerdaags programma met muziek, kunst, lezingen en vooral veel nieuwsgierige blikken op mogelijke toekomst.

Brave New World
Nergens zijn er meer blikken vooruit dan tijdens Brave New World, een tweedaagse conferentie in museum Naturalis over hoe toekomstige technologie het menselijk leven zal beïnvloeden. Het thema van dit jaar is aandacht in al haar vormen. Panels van wetenschappers, kunstenaars en filosofen gaan de discussie aan over de toekomst van onze aandacht. Hoe verdelen we die, welke onderwerpen verdienen over een eeuw nog onze aandacht, en hoe tast technologie onze aandachtsspanne aan?

Leiden Shorts
Als je concentratie al helemaal is gesloopt door te veel sociale media scrollen op je telefoon, kun je gelukkig nog terecht bij het jaarlijkse korte-filmfestival Leiden Shorts, waar de kortste film slechts een minuut duurt. Daarnaast zijn er nog zo'n vijftig andere films te zien, van fictie en documentaires tot experimentele en animatiefilms van maximaal een half uur lang. Het publiek speelt dit jaar een extra belangrijke rol. Niet alleen kun je stemmen voor de juryprijs, ook gaat het festival bij zichzelf te rade welke invulling het moet hebben in de toekomst.

Wavelength

In een kantoorgebouw op het Bio Science Park vindt de tweede editie van het eendaagse muziekfestival Wavelength plaats. Een ongebruikelijke plek, maar toch blijkt de link met bio-science dichterbij dan je zou denken bij de uitvoering van Richard Reed Parry's *Music for the Heart and Breath* door muziekensemble Stargaze. Tijdens het optreden hebben de muzikanten een stethoscoop op en laten ze het ritme van de muziek bepalen door de snelheid van hun eigen hartslag en ademhaling. Getraind als ze zijn, laten de muzikanten zo de ritmes samenkomen tot een harmonieuze en unieke uitvoering van het werk.

Nacht van ontdekkingen

Grote klapper van de kunstzinnige week is de Nacht van Ontdekkingen op 16 september, wat voorheen de Nacht van Kunst en Kennis heette. Inmiddels dus van naam is veranderd, maar het maakt nu wel deel uit van de nieuwe Days of Art and Science en moet niet verward worden met de Museumnacht die in juni plaats

vindt. Hoe het dit jaar dan ook precies heet, het is een avond met muziek, lezingen en kunst in de Hortus Botanicus, het Academiegebouwen de Oude Sterrewacht. Hoofdspreker tijdens de Nacht is de Britse kunstenaar en 'geitenman' Thomas Thwaites, die een lezing geeft over hoever we met technologie kunnen gaan om eigenschappen van andere diersoorten over te nemen. Best ver zo blijkt, want Thwaites deed een redelijk succesvolle poging om aan de beslommeringen van het menselijk bestaan te ontsnappen door met hulp van protheses aan zijn armen en benen te leven als een geit op een boerderij in de Zwitserse Alpen, waar hij drie dagen lang gras at en een kudde geiten bij probeerde te houden op een steile berghegging. Thwaites zet graag de relatie tussen mens en natuur op zijn kop. Zo ook in zijn nieuwste werk waarbij hij probeert een gezinsauto te maken die geen enkele negatieve impact heeft op het milieu en ongevaarlijk is voor alle mensen. Thwaites weet ook al dat deze 'harmless car' van begin af aan een onmogelijke droom is, maar desondanks is hij erin geslaagd om een karretje te maken dat echt kan rijden en in de verte nog het meest wegheeft van een rietaanmand op wielen. Dat zijn uitvinding nooit grootschalig gebruikt gaat worden deert niet. Zijn vragen over onze nadelige invloed van onze consumptie maatschappij op de natuur boeten daardoor niet in aan urgentie. Misschien is het voor de natuur maar het beste als we net als Thwaites als geiten gaan leven op een Zwitserse berghegging.

Days of Art and Science, 11-17 september, verschillende locaties en toegangsprijzen

Onderzoek naar ijsmummie Ötzi. Foto Foto M. Samadelli/South Tyrol Archaeology Museum

Ijsmummie bleek toch donker en kaal te zijn. Hoe kan dat?

Uit recent onderzoek blijkt dat ijsmummie Ötzi – de oudste menselijke mummie uit Europa – er anders moet hebben uitgezien dan werd aangenomen. Moleculair bioloog Jac Aarts legt uit hoe dat kan.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Hoe neem je erfelijk materiaal af bij mummies of skeletten?

'We boren een gaatje in het bot om zo DNA te oogsten. In bot is DNA het best beschermd. In een koude en droge omgeving blijft het het best bewaard, omdat dan de inwerking van micro-organismen zoals bacteriën beperkt blijft. Die kunnen namelijk kleine breukjes in het DNA maken. 'Er zit eiwit om het DNA heen. Nadat het bot is opgelost, kun je het eiwit eraf halen, zodat je kaal DNA hebt. In goede omstandigheden kun je in oude monsters nog relatief veel van die DNA-strengen vinden, maar te weinig om daar echt wat mee te kunnen doen. Daarom vermenigvuldigen we het met een techniek die DNA exact kan kopiëren. Dan heb je genoeg om de puzzel te kunnen leggen voor iemands unieke DNA-code.

'Bij DNA van goede kwaliteit worden op elke positie enkele tientallen DNA-stukjes gevonden. Stel: je hebt vijftig stukjes waarvan er 48 op een bepaalde positie een C bevatten en twee keer iets anders. Dan weet je dat op die positie een C moet staan. Dat doe je voor elke positie, tot je het volledige plaatje hebt. Dat is nog best lastig, want de oude DNA-strengen hebben allemaal breukjes en die zitten niet allemaal op dezelfde plek. Maar je moet dan kijken waar de posities elkaar overlappen.'

Hoe weet je vervolgens hoe een mummie er vroeger heeft uitgezien?

'We kunnen het geslacht zien, of die blauwe ogen had, de kleur en structuur van het haar, en aan welke etnische groep iemand verwant is. De genetische samenstelling kan aanwijzingen geven over de mate waarin een individu of bevolkingsgroep in isolatie leefde en over eventuele migratiepatronen. 'Het kan ook meer duidelijkheid geven over bijvoorbeeld ons immuunsysteem, dat bepaalt hoe vatbaar we zijn voor infecties of erfelijke ziekten. Alleen spelen daarbij omgevingsfactoren soms ook een rol, dus je hebt nooit honderd procent zekerheid.'

De wetenschappers die ijsmummie Ötzi als eerste onderzochten bleken er op sommige punten naast te zitten. Hoe komt dat?

'Daar was sprake van contaminatie. Dat betekent dat een monster besmet raakt met DNA van de moderne mens. 'We kunnen modern en historisch DNA nu veel beter scheiden van elkaar. Als DNA verouderd, veranderen de posities van de uiteinden van de strengen van C's in T's, en aan de overliggende zijde van G's in A's. Als je dus ziet dat aan het uiteinde van een DNA-streng een T zit in plaats van een C, is dat een aanwijzing dat het een oud stukje DNA is. 'Door dit nieuwe DNA eruit te filteren, kwamen we erachter dat Ötzi een donkerdere huid had dan eerst werd gedacht. Maar ook dat hij helemaal geen dikke bos haar had, maar kalend was. De belangrijkste bevinding is toch zijn afstamming, want nu blijkt dat hij niet van de herders uit Oost-Europa afstamt, maar van Anatolische boeren uit het huidige Turkije. Hoe hij er precies uitgezien moet hebben, weten we nog niet. Gezichten kunnen we nog niet reconstrueren.'

Gaat dat nog wel gebeuren?

'Ik denk dat dat op den duur zeker mogelijk is. Ik wil ook gelijk waarschuwen voor dit soort technieken, want er zit ook een duistere kant aan. 'Om die reden kan ik niet begrijpen dat mensen zomaar hun DNA afstaan, bijvoorbeeld om onderzoek te doen naar hun gezondheid of afkomst. Zodra ze uit DNA kunnen afleiden hoe iemand er precies uitziet, is je privacy echt zoek. 'Daarnaast is het ook gevaarlijk als bij verkeringsmaatschappijen bekend wordt wie meer risico heeft om ziek te worden. Mensen zijn solidair met elkaar, omdat ze niet weten of ze ziek zullen worden. Maar als dat wel bekend wordt, waarom zouden gezonde mensen dan nog een even hoge premie willen betalen als ongezonde mensen? Hoe mooi deze techniek ook is, het brengt ook een kwaadaardige kant met zich mee.'

LAMME LEIDSE MEMES

‘Het voelt soms alsof ik ook op reis mag’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO TACO VAN DER EB

Waarom wilde je graag bij Bever werken?

‘Ik nam een tussenjaar om na te denken over mijn master en te sparen voor een buitenlandstage. Ik begon als labassistent op de universiteit. Ik wilde meer uren maken, dus zocht er een baantje bij. Horeca heb ik al eerder gedaan, maar dat vind ik door de tijdsdruk soms te hard werken.

‘Toen kwam ik uit bij Bever. Iedereen in het team vindt het leuk om op reis te gaan en avonturen te beleven. Dat zorgt voor een gezellige sfeer. Na december hadden ze op de universiteit geen werk meer voor me, dus toen ben ik bij Bever

van een paar uur naar vier dagen in de week gegaan. Nu de colleges weer beginnen, werk ik wat minder.’

Beleven jullie buiten het werk ook avonturen?

‘Zeker! We gaan samen wandelen en in september heb je Beverfest, waar alle bevers naartoe gaan. Daar wordt goed geëst. We hebben natuurlijk een kerstdiner, en best vaak borrels. Er zijn ook collega’s samen gaan klimmen in de zomer. ‘Tijdens het werk is het ook gezellig. Natuurlijk, als er klanten zijn, dan help je die zo goed mogelijk, maar soms is het wat rustiger en kunnen we zelf de nieu-

we producten passen. We hebben vaak hele gesprekken over waarom we iets wel of niet zouden kopen.’

Koop je zelf veel?

‘Het is wel gevaarlijk: op “relatiedagen” krijgen vrienden van de winkel zo procent korting. Wij krijgen die als personeel standaard al, dus komen we op 36 procent. Dan staat iedereen elkaar ervan te overtuigen om toch gewoon die broek te kopen, of die tas, vanwege de grote kortingen. Ik heb mijn aankopen niet per se allemaal nu nodig, maar het sluit goed aan bij mijn studie: als je veldwerk moet doen, heb je goede spullen nodig.’

Wat is je favoriete aankoop?

‘Mijn favoriete aankoop is een houthakkersjack, omdat ik hem vet vind en vaak draag. Bever is erg gespecialiseerd, maar we verkopen ook een paar merken die steeds meer fashionable zijn. Die kleding is wat duurder – die koop ik met de korting, natuurlijk – maar je kunt er heel lang mee doen en daar is steeds meer aandacht voor.’

Is het werken met de klanten net zo leuk als met je collega’s?

‘Ik vind de backpack-afdeling het leukst. Daar komen mensen die voor het eerst een lange reis maken of een vette trail gaan lopen. Het aanmeten van zo’n backpack duurt wat langer, dus dan raak je met mensen in gesprek. Negentien van de tien keer gaat dat over hun reis. Meestal hebben ze ook nog andere spullen nodig, dus dan kan ik met ze meedenken. Het voelt bijna alsof ik met ze mee op reis ga.

‘Natuurlijk zijn er ook klanten die minder gezellig zijn. Die hebben geen zin in verkooppraatjes of weten zelf precies wat ze nodig hebben en vinden het dan vervelend dat ik bepaalde dingen nog moet opzoeken. In het weekend komen juist heel leuke klanten. Die weten dat het druk is, maar blijven heel relaxed. Die zijn dankbaar dat ik ze kennis kan bijbrengen die ze zelf niet hebben.’

COLUMN | OMAR GHALY

‘Vaak doorgestuurd’ betekent vooral: dit wordt smullen

Iedereen die in Leiden studeert is bekend met de tamtam. Zodra er iets gebeurt dat enigszins in het oog springt, zijn we er als de kippen bij om het met elkaar te delen. Hoe verser het nieuws, hoe beter. Lees je ‘Vaak doorgestuurd’ boven een appje dan weet je: dit wordt smullen.

Soms is het zo dat we de tamtam gebruiken om iets leuks door te sturen. Kijk bijvoorbeeld naar de casus van *go home study* ofzo. Eerst luister je het fragment een aantal keer, een of andere wannabe Armin van Buuren maakt er een remix van en daarna wordt de persoon in kwestie ofwel vergeten of opgenomen in het collectief geheugen. Zo doet jaren na dato de naam Drolbert nog steeds bij velen een belletje rinkelen. Vaker is het echter zo dat we meer interesse hebben voor de

excessen van het studentenleven. Heel studierend Leiden weet dat tijdens de ontgroening van Ares, een dispuut van L.A.N.X., de feuten naar Roemenië werden gestuurd en iedereen kan je vertellen welke opdrachten ze daar moesten uitvoeren. Terwijl een week geleden niemand überhaupt ooit van het dispuut gehoord had.

We vreten het allemaal met graagte op: slaande bestuursleden, luchtbuksschietende jager-verzamelaars en wat dies meer zij. Zolang het maar schokt, sturen we alles door.

Het heeft een bepaalde verleidingskracht. Je bent *in the know* en hebt al van een incident gehoord voordat het in *Mare* of andere media staat. Met een beetje geluk krijg je gedurende de avond updates en hoef je je überhaupt niet meer af te vragen of je een film, *Lang Leve de Liefde* of Ajax gaat kijken (deze dagen sowieso een slecht idee).

Blijkbaar hebben wij als studentengemeenschap een morbide fascinatie voor alles wat fout is. Het voelt fijn om een nieuwtje te lezen, verbluft naar je telefoon te kijken en vervolgens met zijn allen met het opgeheven vingertje te zwaaien.

We smullen van de tamtam omdat het lekker is om te zien hoe iemand op zijn bek gaat.

Daarnaast is er in het hele gebeuren ook altijd een judas. Voordat een bericht rondgaat moet er iemand zijn geweest die in alle vertrouwen een foto, spraakbericht of appje doorgestuurd heeft gekregen. Deze persoon is ongetwijfeld op het hart gedrukt om het aan niemand door te sturen. Deze doet dit vervolgens toch en binnen tien minuten verspreidt het nieuws zich als een virtuele olievlek. Ik zou maar wat graag een netwerkanalyse zien van de tamtam. Wie zijn de superspreaders? Bestaan er professionele schandaaljagers? Of zijn het steeds toevallige passanten die onbedoeld een kettingreactie in gang zetten waarvan ze de gevolgen nooit hebben voorzien?

En de allergrootste vraag: hoe zit het met de nazorg? Kun je als hoofdpersoon in de tamtamsoap ergens terecht op de universiteit? Heeft Drolbert bijvoorbeeld ooit zijn naam kunnen zuiveren? Is het verhaal van de bafbrug echt gebeurd? Of een in scène gezette mythe?

Eigenlijk wacht ik nog steeds op een diepte-interview met de *go home study*-jongen. Als dat er eenmaal is, zal ik het doorsturen. Naar iedereen die ik ken.

Omar Ghalyl studeert Egyptologie

We smullen van de tamtam omdat het lekker is om te zien hoe iemand op zijn bek gaat

